

6. Степанова М. Д. Лексикологія сучасного німецького мови / М. Д. Степанова, І. І. Чернышева. – М.: Наука, 1963. – 310 с.
 7. Розен Е. В. На порозі ХХІ століття: Нові слова і словосполучення в німецькому мові / Євгенія Володимирівна Розен. – М.: Менеджер, 2000. – 200 с.
 8. Шнитке Т. А. Грамматика німецького мови / Т. А. Шнитке. – К.: «ВИПОЛ», 1995. – 223 с.
 9. Юрченко Н. С., Жукова Л. В. Афіксація в німецькій мові. Наголошування словотворчих афіксів в різних ситуаціях / Н. С. Юрченко, Л. В. Жукова // *Studia Lingua: актуальні проблеми лінгвістики і методики викладання іноземних мов.* – Національний університет біоресурсів та природокористування України, 2011.
 10. Ludwig, M. Eichinger Deutsche Wortbildung: eine Einführung. Tübingen: Narr., 2000. – 255 s.
- Стаття надійшла до редакції 30 жовтня 2012 р.

T. Panychok

THE AFFIXATION CHARACTERISTIC MEANS OF WORD-BUILDING IN GERMAN LANGUAGE

In the article are regarded the affixation characteristic means of word-building in German language in typological aspect. In German affixation occurs by adding to the base word suffix and prefix, changing this or not changing the original meaning of the word, resulting in a new unit of language.

УДК 811.161.2'2/4

Ю. С. Полтавець

ІСТОРІЯ ТА ВЖИВАННЯ ТЕРМІНА «АТРАКЦІЯ» В МОВОЗНАВЧІЙ ТРАДИЦІЇ

У статті проаналізовано значення терміна «мовна атракція». Розмежовано вживання терміна в різних науках, показано шлях розвитку цієї термінальної назви в лінгвістиці. Визначено основні етапи вивчення явища мовної атракції, з'ясовано широкоточність терміна, зазначено основні витлумачення атракції, її різновиди. Виокремлено головні аспекти вивчення поняття мовної атракції на сучасному етапі – загальномовний і структурний.

Ключові слова: атракція, народна етимологія, вирівнювання за суміжністю, лінгвосинергетика.

Усі елементи мовної системи перебувають між собою у тісних взаємозв'язках. Увагу мовознавців привертає явище притягання між мовними одиницями, їх контактування і результат взаємодії. Тлумачення явища мовної атракції викликає певні труднощі, оскільки в мовознавчій літературі спостерігається довільне вживання терміна, а відтак відсутність його уніфікації. Чималу кількість різноманітних трактувань атракції складно зібрати в одну наукову лінгвістичну картину. Це пов'язано, зокрема, із недостатнім вивченням історії терміна в мовознавстві, різним його вживанням на певних етапах розвитку лінгвістичної науки.

Мета пропонованої статті – окреслити термін «атракція» як лінгвістичне явище, показати шлях розвитку цієї термінальної назви. Досягнення мети передбачає вирішення таких **завдань**: простежити основні етапи дослідження мовної атракції, історію

використання терміна в лінгвістичній літературі, розглянути різновиди атракції.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що зі зміною лінгвістичної парадигми, утвердженням лінгвосинергетики та увагою до ментальних, когнітивно-психологічних проявів мисленнево-мовленневої діяльності людини термін атракція переосмислюється, що потребує його уточнення, яке базуватиметься на чіткій систематизації й усвідомленні попередніх набутоків в опрацюванні проблеми мовної атракції.

На кожному історичному етапі розвитку мовознавства посилювалась увага до явища атракції з урахуванням різних його аспектів. У середині ХХ ст. атракцію досліджували на лексичному рівні О. Духачек, М. М. Маковський, З. Д. Попова, Г. С. Щур. Як явище поетичної мови паронімічну атракцію аналізували В. П. Григор'єв, О. І. Северська, Л. П. Ткаченко.

Останнім часом з'явилися дисертаційні дослідження мовної атракції з огляду на нові наукові позиції (І. П. Кривко, Т. Ф. Фільчук, І. Д. Фришберг), однак це не вирішує проблеми витлумачення цього явища.

Атракція – міжнауковий термін, що вживається у різних галузях знань, зокрема у філософії, психології, фізіології, фізиці, математиці, мовознавстві. «Історія слова тяжіння є цікавим прикладом втрати старої внутрішньої форми і розвитку переносних значенневих відтінків на основі наукового термінологічного значення» [1] (тут і далі переклад наш – Ю. П.). Проте у термінологічному апараті таких наук, як фізика і математика, провідна роль належить не власне терміну «атракція», а терміну «атрактор», що позначає точку, область чи траєкторію, до якої тяжіють інші елементи системи.

У соціальній психології атракцію характеризують як процес звернення уваги на певний об'єкт, а також як міжособистісну симпатію, почуття привабливості між людьми [2].

Термін «атрактор» є одним із ключових понять у синергетиці, засади якої визначені Г. Хакеном в однойменній праці 1977 року. Синергетичний підхід застосовують до вивчення багатьох дисциплін, що дає змогу розширити їхні можливості у пізнанні сутності досліджуваного явища. Синергетика – наука про самоорганізацію відкритих нелінійних систем. Коли система знаходиться в стані невизначеності й шукає подальших шляхів свого розвитку, напрям її еволюції буде спрямований до атрактора, який забезпечить системі відносно довготривалий режим рівноваги.

У мовознавстві атракція має різноманітні потрактування, що дає змогу говорити про широкозначність, або еврисемію, цього терміна. Атракція (англ. attraction – «тяжіння», «притягання») – притягання одних мовних елементів до інших. Це узагальнене значення терміна, яке у контексті, у певному руслі мовознавчих досліджень конкретизується.

У сучасних лінгвістичних працях використання терміна «атракція» подається шаблонно: він запозичений мовознавством з фізики [3; 4; 5], вживається в ареальній лінгвістиці, трактується зі синергетичних позицій. Теза про запозичення терміна з фізики може бути спростована, якщо звернутися до хронології його вживання. Е. Лоренц відкриває поняття атрактора у фізиці 1963 року. Натомість у лінгвістиці, починаючи з кінця 50-х років ХІХ століття, відомі вже не лише поодинокі зауваження про атракцію, а й повноцінні праці, присвячені цьому явищу [6; 7; 8]. Тобто використання терміна «атракція» у фізиці розпочалося щонайменше на століття пізніше, ніж у мовознавстві. Проте не можна не зазначити, що із появою атрактора Е. Лоренца, який був використаний і в «Синергетиці» Г. Хакена, відбувається переосмислення поняття атракції в мовознавстві, що спричиняє розширення значення цього терміна.

Тож початковий етап вивчення атракції можна датувати другою половиною XIX століття. Дослідження виконувалися в історично-порівняльному мовознавстві, яке панувало на той час в Європі. Німецький філолог Я. Грімм у праці «Про деякі випадки атракції» 1858 року зазначав, що явища фонетики й синтаксису дуже схожі: як окремі звуки на певному місці, так і слова в реченні діють одне на одного [6, с. 1]. Щоб схарактеризувати такі синтаксичні взаємовпливи, автор надає перевагу саме терміну «атракція». Атракція властива родовому та давальному відмінку, рідше притягуються знахідний і називний. Атракцію Я. Грімм досліджує на матеріалі латинської і грецької мов. На його думку, це явище сприяє врівноваженню звуків та речень і гармонійності вимови.

Вплив подібності звучання на розвиток мови й значення слів розглядає Р. Ллойд. Аналізуючи етимологічні процеси, автор підходить до висновку, що деякі корені утворилися щонайменше не так, як це передбачено, зсередини, а притягуванням подібних елементів ззовні [7, с. 151-152]. Сталість деяких груп слів полягає не в етимології, а в дії фонетичної атракції. Показуючи, як подібність звучання впливає на розуміння значення слів, Р. Ллойд використовує термін «народна етимологія», а також стверджує, що атракція, якій підлягають слова із суміжним значенням, справляє набагато більше враження на нашу свідомість, ніж притягування за рахунок сусідніх звуків [7, с. 108].

Не оминув явище «народної етимології» й І. Бодуен де Куртене, якому він дає назву *семасіологічна атракція* [9, с. 197]. Загалом явище атракції, на думку вченого, виявляє свою дію у зв'язку слів і речень. У синтаксисі І. Бодуен де Куртене розглядає категорії (регресивна, прогресивна) і види (спорадична, одинична, постійна) атракції, відмінність між нею та конгруенцією, порівнює атракцію з асиміляцією звуків [9, с. 101].

Атракцію в ранній латинській мові досліджує також Ф. Тенней. Це інший випадок мовної атракції, а саме модальна атракція. Її зміст полягає в тому, що в оригінальних зразках ранньої латини форми умовного способу в підрядному реченні вживалися завдяки тому, що це речення містило ту саму модальність, що й головне речення. Дослідник розглядає атракцію як природне явище мовної еволюції, яке підпорядковується категорії аналогії, що працює механічно [8, с. 29].

Подальше вивчення мовної атракції відбувається у межах ареальної лінгвістики (В. М. Ярцева, Б. О. Серебренников), паронімічна атракція досліджується в поезії (В. П. Григор'єв, О. І. Северська, Л. П. Ткаченко). У XX ст. описані на попередньому етапі різновиди атракції об'єднали терміном «вирівнювання за суміжністю» [10, с. 64]. Розрізняють вирівнювання за родом, відмінком, часове й модальне вирівнювання. Дж. Лайонз 1972 р., досліджуючи граматичні категорії, також вказує на атракцію за особою і числом. На прикладі речення *John and I arrived* автор зазначає, що в перекладі на російську чи французьку мову (*Мы с Джоном приехали*) вислів «з Джоном» вказує на другу особу й співвідноситься із займенником «ми». Така атракція ілюструє необхідність розкладення особових займенників, що з'являються у поверховій структурі речення, на їх компонентні ознаки дейксиса і числа [11, с. 296].

Осмилення Б. О. Серебренниковим теорії хвиль Й. Шмідта дає змогу витлумачити атракцію як процес набуття однією мовою ознак іншої внаслідок їхньої взаємодії. Мовознавець стверджує, що неспоріднені мови також підлягають мовній атракції, якщо вони розташовані на суміжних територіях [12, с. 11]. Чіткої межі для розрізнення явищ інтерференції, атракції й асиміляції немає, оскільки всі ці явища стосуються мовних контактів і їх результатів. Проте Б. О. Серебренников випадки асиміляції вважає конкретним виявом артикуляційної атракції.

Вагомий внесок у дослідження паронімічної атракції зробив В. П. Григор'єв. У

праці «Поетика слова» (1979 р.) він вказує, що розрізняти звукові повтори й паронімію складно, проте остання має, крім плану вираження, особливий план змісту. Термін «паронімія» автором вживається як синонім терміна «паронімічна атракція». Основна увага в праці приділена різнокореневим, а не спільнокореневим паронімам. В. П. Григор'єв зазначає основні семантичні характеристики паронімічної атракції та розробляє типологію паронімії (вокалічний тип, метатетичний, епентетичний, консонантний, аугментативний) [13, с. 280-283]. Найпоширенішим різновидом паронімічної атракції є вокалічний тип, наприклад: *В руках твоїх гітари, смугляві, як гетери; Були і спалахи і сполохи* (Л. Костенко), де в паронімах відмінні лише голосні звуки. Консонантний тип паронімічної атракції полягає в зміні приголосного в одному з паронімів: *Пережила громи і грози* (Г. Чубач). Метатетична атракція спостерігається найрідше й полягає в перестановці приголосних у межах фонетичних комплексів слів: *Любіть травинку, і тваринку* (Л. Костенко); *Читаю гасла галасливі* (Г. Чубач).

Суть паронімічної атракції полягає в притяганні слів, що мають подібне звучання, внаслідок чого відбувається і їхнє семантичне зближення. Паронімічна атракція часто використовується в поетичному мовленні, де виконує асоціативно-образну функцію. Як ефективний засіб посилення виразності вживається і в пресі, зокрема в заголовках. Це сприяє підсиленню емоційного впливу на читача.

Після 60-х років ХХ ст., коли принцип системності поширився на вивчення лексико-семантичного рівня мови й знайшов своє втілення передусім у теорії поля, з'явилися праці, присвячені лексичній атракції. Але в потрактуванні атракції навіть у межах одного структурного рівня мови виникло декілька інтерпретацій цього терміна. Так, у М. М. Маковського атракція – це «ті функціонально-динамічні процеси, завдяки яким окремі елементи мікроструктур тією чи тією мірою зв'язуються один з одним, взаємозумовлюються і на певному відрізкові часу утворюють дискретні лексико-семантичні набори» [14, с. 14]. Г. С. Щур розглядає атракцію поля як властивість інваріантних груп притягувати інші елементи й вважає, що атракція характерна для усіх рівнів мови [15, с. 161-162]. О. Духачек кваліфікує семантичну атракцію як «явище, що визначає зміни слова в результаті його фонетичної близькості з іншим словом і що впливає на місце цих лексем в групі» [15, с. 41]. С. Ульман формулює закон синонімічної атракції («закон притягання синонімів»), який полягає в тенденції позначати осіб і явища, які відіграють важливу роль у тому чи тому колективі, за допомогою великої кількості синонімів [16, с. 266]. Спільність поглядів на лексичну атракцію полягає в тому, що атракція визнана специфічною й обов'язковою ознакою семантичного поля.

Протягом останніх десяти – п'ятнадцяти років у мовознавстві активно розвивається синергетичний підхід. Виокремлюють дві версії синергетичної інтерпретації мовних явищ: системно-структурну і психолінгвістичну. Ю. І. Леденьов, чий дослідження репрезентують першу версію, вважає мовну атракцію механізмом синергетики мови, що сприяє створенню зв'язності та цілісності мови й «проявляється у смисловому тяжінні й формальному вирівнюванні елементів мови» [17, с. 20]. Мовознавець вивчає атракцію на різних мовних рівнях, від фонетичного до синтаксичного, і вказує, що «найбільш наочно вона експлікується при оформленні підрядних залежностей і зв'язків на синтаксичному рівні» [17, с. 20]. Предикативний зв'язок у реченні Ю. І. Леденьов також розглядає як взаємспрямовану атракцію. Він вживає терміни *атракція*, *тяжіння* і *притягання* синонімічно. Натомість в українській лінгвістиці терміном тяжіння позначають не загалом предикативний зв'язок, а один з його різновидів, що зводиться до двобічного зв'язку атрибутивного компонента подвійного присудка з іменником-підметом і дієсловом-присудком, напр. *Мати повернулася схвильованою*. На суміжне використання слів *тяжіння* і *притягання*

звернув увагу ще В. В. Виноградов, який припускає, що вживання з прийменником *до* (замість прийменника *на*) розвинулося у слів *тяжіти* і *тяжіння* під впливом слів притягання і притягання [1]. Він також вважає, що під впливом синоніма притягання в слові *тяжіння* розвивається переносне значення «ваблення, прагнення». Саме з таким значенням термін атракція виникає в 60-х роках ХХ ст. в соціальній психології. У лінгвістичній термінології надають перевагу терміну іншомовного походження – «атракції».

Згідно з другою, психолінгвістичною версією синергетичної інтерпретації мовних явищ (І. О. Герман І. П. Кривко, С. В. Лебедева, В. А. Пищальникова), системою, що самоорганізується, є не лише мова, а й мовлення, когнітивна діяльність людини, її ментальні процеси [5]. Атракцію характеризують в «індивідуальній свідомості як реалізацію однієї і тієї ж смислової програми за допомогою різних мовних засобів у процесі багатоетапного розгортання образу мовленнєво-мисленнєвої діяльності» [18, с. 1-2]. На думку прихильників лінгвосинергетики, текст як особливий вид мовленнєвої діяльності теж є системою, що самоорганізується. Важливе місце в таких дослідженнях займає поняття креативного атрактора, який кваліфікують як домінуючий сенс, зону притягання всіх елементів тексту, що дозволяє йому існувати як цілісності [19, с. 55]. Креативний атрактор водночас зумовлює і розуміння тексту, і породжує, притягує різноманітні його інтерпретації.

Проаналізувавши спроби лінгвістичного витлумачення поняття атракції, можна виокремити два найбільш загальні аспекти її дослідження: загальномовний, що характеризує притаманну лише людині мовленнєву діяльність, закони розвитку й функціонування мови, і структурний, який висвітлює властивості мови як структурно-системного утворення, ознаки її окремих елементів, конкретні їх вияви на певному мовному рівні.

У першому аспекті атракцію витлумачують як мовну універсалію, тобто як явище, притаманне усім мовам. Узагальнене, філософське вивчення атракції зумовлене характеристикою її як мовленнєво-мисленнєвого процесу, що тісно пов'язаний з асоціативністю мови, сприяє породженню мовлення і його сприйняттю, інтерпретації в різних контекстах. Виявами цієї лінгвістичної універсалії вважають текстові категорії інтертекстуальності, міфологічності та гіпертекстуальності [3]. Часто до інтертекстуальності вдаються в пресі, зокрема в заголовках. Інтертекстуальність виявляється у використанні прецедентних текстів та прецедентних знаків. Основними джерелами прецедентних текстів у сучасній періодиці є художня література, фразеологізми, а також тексти теле- і радіодискурсу, політичного, рекламного, публіцистичного дискурсу. Звернення до прецедентного тексту відбувається шляхом цитування, алюзії, наприклад, у таких заголовках: «Світ ловив мене, та не спіймав» (Літературна Україна. – 2012. – № 34. – С.12); *Волею володаря духу* (Літературна Україна. – 2011. – № 11. – С. 16); *Література з ароматом кави* (Літературна Україна. – 2010. – № 12. – С.13). Т.Ф. Фільчук стверджує, що «у заголовках і заголовкових комплексах найбільш яскраво проявляється природа мовної атракції: заголовок «стягує» на асоціативній основі змістовні і формально-словесні силові лінії тексту» [3, с. 201].

У структурному аспекті атракцію розглядають як властивість, притаманну усім мовним рівням. Звідси й класифікація цього явища: фонетична, морфемна, лексична, синтаксична атракція тощо, кожна з яких має ще свої підвиди. Привертає увагу лінгвістів атракція на проміжних структурних рівнях, а також її міжрівневий вияв. У лінгвосинергетиці все сильніші позиції займають дослідження атракції на рівні тексту.

Нині потрактування терміна «мовна атракція» дуже широке, починаючи від впливу звуків один на одного і аж до найзагальнішого витлумачення: чим більший

соціальний престиж має мова, тим більше користувачів вона притягує. Така термінологічна широкозначність пояснюється багатоплановістю досліджуваного мовного явища. У дослідженні мовної атракції можна виокремити три головні етапи: перший розпочався в другій половині XIX ст., другий – у середині XX ст., третій, сучасний, пов'язаний зі синергетичною інтерпретацією мовних явищ і нараховує десять – п'ятнадцять років. Основою положенням у потрактуванні мовної атракції є те, що це явище системоутворююче, чинник системності в мові й мовленні. Атракція полягає в притяганні одних елементів мови й мовлення до інших, що може зумовлювати їхню значеннєву й формальну зміну.

Подальше дослідження явища мовної атракції полягає в систематизації наукових знань, уточненні терміна. Варто простежити вияв атракції в синтагматиці й парадигматиці, а також з'ясувати особливості її епідигматичних характеристик.

Список використаної літератури

1. Виноградов В. В. История слов [Электронный ресурс] / В. В. Виноградов // Российская академия наук; Отделение литературы и языка: Научный совет «Русский язык: история и современное состояние»; Институт русского языка РАН/ Отв. ред. чл.-корр. РАН Н.Ю. Шведова. – М.: Толк, 1994. – 1138 с. – Режим доступа: <http://wordhist.narod.ru/tjagotenie.html>.
2. Большой психологический словарь / Под ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко. – СПб. : Прайм-Еврознак ; М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2004. – 666 с.
3. Фильчук Т. Ф. Языковая аттракция в различных дискурсивных проявлениях: дис... канд. филол. наук: 10.02.02 / Фильчук Татьяна Федоровна; Харьковский национальный ун-т им. В.Н.Каразина. – Х., 2003. – 219с.
4. Фришберг И. Д. Когнитивный аспект синонимической аттракции глагольных номинаций: на материале английского и русского языков: дис... канд. филол. наук: 10.02.20 / Фришберг Ирина Давидовна; Челяб. гос. ун-т. – Челябинск, 2006. – 196 с.
5. Кривко И. П. Специфика синонимической аттракции в лексиконе индивида: синергетический поход: дис... канд. филол. наук: 10.02.19 / Кривко Ирина Петровна; Курский гос. ун-т. – Курск, 2010. – 169 с.
6. Grimm J. Über einige Fälle der Attraction / J. Grimm // Abhandlungen der Königlich Akademien der Wissenschaften zu Berlin Berlin : Druckerei der Königl. Akademie der Wissenschaften, 1859. – S. 1 – 31.
7. Lloyd R. J. Phonetic attraction / R. J. Lloyd – Liverpool : Turner and Dunnett, 1888. – 152 p.
8. Tenney F. Attraction of mood in early Latin / F. Tenney. – Lancaster: Press of the New era printing company, 1904. – 59 p.
9. Бодуэн де Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию: у 2 т. / И. А. Бодуэн де Куртенэ. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1963.
10. Марузо Ж. Словарь лингвистических терминов / Ж. Марузо. [Перевод з франц. Н. Д. Андреева]. Под ред. А. А. Реформатского. – М.: Издательство иностранной литературы, 1960. – 436 с.
11. Лайонз Дж. Введение в теоретическую лингвистику. – М.: Прогресс, 1978. – 544 с.
12. Серебренников Б. А. Теория волн Йоганна Шмидта и явление языковой аттракции / Б. А. Серебренников // Вопросы языкознания. – 1957. – №4. – С. 3 – 15.
13. Григорьев В. П. Поэтика слова. На материале русской советской поэзии / В. П. Григорьев– М.: Наука, 1979. – 344 с.

14. Маковский М. М. Теория лексической аттракции (опыт функциональной типологии лексико-семантических систем) / М. М. Маковский. – М.: Наука, 1971. – 252 с.
15. Щур Г. С. Теории поля в лингвистике / Г. С. Щур. – М.: Наука, 1974. – 256 с.
16. Ульманн С. Семантические универсалии / С. Ульманн // Новое в лингвистике (языковые универсалии) / Перевод с англ. под ред. Б. А. Успенского. – Выпуск V. – М.: Изд-во «Прогресс», 1970. – С. 250 – 299.
17. Леденев Ю. И. Системность и синергетика как факторы устойчивости языка / Ю. И. Леденев // Язык. Текст. Дискурс: Научный альманах Ставропольского отделения РАЛК / Под ред. проф. Г. Н. Манаенко. – Ставрополь: Изд-во ПГЛУ, 2007. – Вып. 5. – С. 11 – 22.
18. Кривко И. П. Ментальный лексикон индивида как самоорганизующаяся система (на примере синонимической аттракции) [Электронный ресурс] / И. П. Кривко // Ученые записки. Электронный научный журнал Курского государственного университета. – 2010. – № 1 (13). – 7 с. – Режим доступа: <http://scientific-notes.ru/pdf/013-7.pdf>.
19. Герман И. А., Пищальникова В. А. Введение в лингвосинергетику / И. А. Герман, В. А. Пищальникова. – Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 1999. – 130 с.

Стаття надійшла до редакції 25 жовтня 2012 р.

Y. Poltavets

HISTORY AND USE OF THE TERM «ATTRACTION» IN LINGUISTIC TRADITION

The article focuses the meaning of term «language attraction». The use of the term in various sciences and in linguistics was explained. The main stages of the study of the phenomenon of language attraction, the main attractions interpretation, its variations were analyzed. The paper explores the main aspects to studying of language attraction.

УДК [81'373.46:656]:811.111(036)

В. В. Прима

ЛІНГВІСТИЧНІ ТЕРМІНИ ВІДПОЧИНКУ АНГЛОМОВНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПУТІВНИКІВ ПО УКРАЇНІ

У статті розглянуто питання утворення туристичних термінів на тлі активного розвитку світового туризму, що триває до нинішнього часу. Стаття містить низку культурологічних посилань, оперування якими допомагає налагодженню розуміння між туристами. Автор статті звертає увагу на тлумачення загальноживаних туристичних термінів та їх походження.

Ключові слова: лінгвістика, терміносистема, термін, туризм, туристичні терміни.

На потребу нагального впорядкування україномовного поняттєвого апарату туризму та подальшого дослідження питань туристичної термінології неодноразово звертали увагу мовознавці та юристи: В. Азар (історія становлення), К. Бардін і І. Герчиков (словотвір), В. Карабан, Ю. Зайцев, А. Карлинський (загальна характеристика мови туризму), Кацнельсон С., Киф'як В., Н. Клименко (теорія туристичної лінгвістики), Г. Козьмик (готельна лексика), Левицький А. (словотвір і семантико-функціональні аспекти туристичної терміносистеми), Е. Линчевський (стиль